

την κορυφή, που θα καταστρέψει πεύκα και θα δημιουργήσει έκβραχσιμους και επιχωματώσεις πάνω στο βραχώδη κώνο, θάνατο περισσότερο καταστρεπτική αίσθητικά. Γιατί θάνατο πολύ περισσότερο δραστή παρά το ελάχιστο εμφανές καλώδιο του έναερίου που τοποθετείται στο ανατολικό τμήμα του λόφου, και είναι άορατο από την 'Ακρόπολη.

Θάπρεπε όμως να εξετάσωμε ένα άλλο σοβαρό στοιχείο κατηγορίας που προβάλλεται, την αλλοίωση, την έστω και θεωρητική, του έναιου με την 'Ακρόπολη Ιστορικού πλαισίου. Νομίζω πως θάπρεπε νόμαστε ελκικρινείς και να όμοιο-γώσωμε ότι η σημερινή πολεοδομική διαμόρφωση της πόλης των 'Αθηνών, με τον κανάβο των παραλλήλων και καθέτων δρόμων που παρεμβάλλονται ανάμεσα στους λόφους του λεκανοπεδίου και καλύπτουν σχεδόν έντελώς τους χαμηλότερους (Γκίζη, Σχιστό, Στρέφη, κλπ.), έσβυσε την ενότητα της λοφοσειράς των Τουρκοβουνιών - Λυκαβηττού - 'Ακρόπολης που αποτελούσε την ραχοκοκαλιά της πεδιάδας αυτής. Τροποποίησε άλλωστε σημαντικά και την μορφή και την περιμετρο των μεγαλύτερων με τις διανοίξεις δόδων και την οικοπεδοποίηση που έφερε τη βάση τους.

Ο Λυκαβηττός τώρα αποτελεί μία ωραία χαρακτηριστική αλλά μεμονωμένη νησίδα μέσα στη σύγχρονη πόλη των 'Αθηνών, που τον περιφύγγει από όλες τις μεριές και δυστυχώς πάει να τον πνίξει σκαρφάλλοντας συνεχώς ύψη-λότερα επάνω του.

Όσον αφορά το σημερινό περιγράμμα της κορυφής του, θάταν τουλάχιστον αφέλεια να υποστηρίξωμε ότι έχει οποιοδήποτε σχέση με την αρχαία μορφή του, γιατί αυτό που βλέπομε σήμερα είναι το έργο της τελευταίας γενεάς.

Οι τοίχοι αντιστηρίξεως που περιβάλλουν την κορυφή και σχηματίζουν την σημερινή τριγωνική πλατφόρμα γύρω στον 'Αγιο Γιώργη είναι έργο « του κτιστού Λουκά εν έτει 1912 » όπως λέει η έντονη ένδειξη εκεί πλάκα. Το έκαλε-σάν το 'Αγίου Γιώργη, το ίδιο, έχει σαρφά-τες και ριζικώτατες σύγχρονες τροποποιήσεις, και όσον αφορά το πρόσθετο καμπαναριό που δεσπόζει του συνόλου, καλύτερα να μη μιλή-σωμε.

Η υπόλοιπη γύρω διαμόρφωση - οι αναβα-μοί, οι έκβραχσιμοί, οι διάφορες σκάλες, τα κυκλι-δωμάτια χωρισμού της κυκλοφορίας των προ-σκυνητών, τα άσπρισμα ταίχων και βράχων, είναι έργα που φτιάχτην κατά καιρούς για να διευκολύνουν την λατρεία, διάφοροι εύσεβεις Ιερομένοι - που η αισθητική τους όμως κατάρτι-ση δεν Ισοφαρίζει την πίστη και τις καλές τους προθέσεις.

Αν σ' όλα αυτά προσθέσωμε τα διάφορα εν-χρήσει ή μισοεπιπεσμένα κτίσματα (περίβολος, γραμμάτι, δεξαμενές, σκοπιές που στο κάτω της γροφής μπορούν να θεωρηθούν προσωρινά και να φύγουν) έχωμε μία εικόνα πολύ λίγο έλκυ-στική και άσφαλώς κάθε άλλο παρά αρχαϊκή του Λυκαβηττού. Μία αυτορία θα δέλυε τον μύθο της Ιστορικότητας της μορφής.

Το πρόβλημα συνεπώς είναι όχι η διάσωση της άνυπαρκτης Ιστορικής μορφής του αλλά η έξυφάνισή του κατά τον αξιολογότερο αισθη-τικό τρόπο, που να τον κάνει συγχρόνως εν-διαφέροντα και προστό στους κατοίκους της πόλης πάνω στην οποία κυριαρχεί. Οι προτάσεις που έγιναν αποτελούν μία συμβολή προς αυτή την κατεύθυνση, περιλείουν όμως έμπορικους σκοπούς που δεν θάπρεπε να υπερισχύουν. Όσοι μπορούν ως προτείνουν κάτι καλύτερο, υποδεικνύοντας συγχρόνως και τρόπο χρημα-τοδοτήσεως των έργων χωρίς την έμπορική τους εκμετάλλευση.

Φυσικά όλοι συμμερίζομαστε τους δικαιολο-γημένους φόβους της 'Αρχιτεκτονικής Σχολής ότι η άπαρχη δημιουργίας επιχειρήσεων στην κορυφή είναι δυνατό να περιέχει το σπέρμα της καταστροφής της σημερινής ρωμαντικής (από μακριά τουλάχιστον) μορφής της.

Ο φόβος όμως αυτός δεν μπορεί να μός πα-ραλύη ώστε να μη αναζητήσωμε μία λύση που να συμβιβάζει την δυνατότητα ν' απολαύσουν οι 'Αθηναίοι μιάς μοναδικής θέας και μαζί μία ικανοποιητική οικονομικά εκμετάλλευση που να καλύψη τα έξοδα των έργων χωρίς να κα-ταστρέψει την αισθητική αξία του περιβάλλον-τος. Γι' αυτό δεν μπορούμε ν' αποδεχθούμε σαν αναπόφευκτο ή μάλλον επιβαλλόμενο μέτρο την διαίονση της σημερινής κατάστασης που ούτε αισθητικά ούτε πρακτικά λύνει ένα πρόβλημα που υπάρχει και που δεν όφειλε ν' αγνοούμε.

Και έχωμε την έντυπωση ότι περισσότερο

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΛΥΠΤΡΙΑΣ

« Panorama de la sculpture d'aujourd'hui ». « Έτσι χαρακτηρίσε ο γαλλικός Τύπος την μεγάλη έκθεση συγχρόνων γλυπτικής που ώργανώθηκε από το Μουσείο Rodin στους κήπους του και που αποτελεί το μεγάλο γεγονός της έφτεινής καλλιτεχνικής « saison » του Παρισιού. Δίκαιος ό χαρακτηρισμός. « Όχι μόνο γιατί όλα σχεδόν τα πολιτισμένα έθνη - δεικνύουν έθνη από τις 'Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι την 'Αργεντινή και από τα Σκανδιναβικά κράτη μέχρι την Αίγυπτο και το 'Ισραήλ - παίρνουν μέρος στην τεράστια αυτή καλλιτεχνική έκδήςωση. « Όχι μόνο γιατί τα περισσότερα από τα πιο φημισμένα δώματα του παγκόσμιου γλυπτικού στερεώματος της εποχής μας δίνουν σ' αυτή το καλλιτεχνικό τους παρών. Αλλά κυρίως, γιατί η έκθεση αυτή, με μοναδικό κριτήριο και φραγμό επιλογής την ποιότητα, άγκάλιασε και προσφέρει στην παγκό-σμια καλλιτεχνική ενημέρωση, όλες τις « τά-σεις » της σύγχρονης γλυπτικής. « Ο θεατής (φύλοτεχνος ή καλλιτέχνης, κριτικός ή γενικό-τερα θεωρητής της τέχνης) έχει την εύκαιρία, που του προσφέρεται με τον πιο πλούσιο και ευσηνείδητο τρόπο, να « συγκρινηθί » καλλιτε-χνικά, να σκεπθί, να κρίνι, να συγκρίνι και πιθανόν να αναθεωρήσι τις αισθητικές απόψεις του.

Έκατον πενήντα καλλιτέχνες, εκατον πενήντα έργα. Είναι έδω έκεινοι που έμειναν πιστοί στην « κλασική παράδοση ». Είναι οι άλλοι που έχουν στραφί στην « ύλική άφάριση ». Είναι και έκεινοι που άρκουνται στο « σύμβολο ». Και' Άλλη θεώ-ρηση, οι δύο βασικές τάσεις « figuratif » και « non figuratif ». Μακριά ποιητή από ταπεινούς μύστες και μεγάλους Ιεροφάντες που προκαλεί τη σοβαρή περίσκεψη και τον βαθύ σεβασμό.

συντελεστική στη διάσωση του πολυτίμου χα-ρακτηρά του Λυκαβηττού θάταν η προσπάθεια ν' απαλλαγί από την στρατιωτικοποίησή του, που ολοκληρώνεται κάθε μέρα, και να σταματήσι η οικοπεδοποίηση του άλσους που τον περι-βάλλει και που επιχειρείται δυστυχώς όχι μό-νον από Ιδιώτες αλλά και από το ίδιο το Κρά-τος (έκχωρήσεις για Γυμνάσιο, Σουδική 'Αρ-χαιολογική Σχολή, Γερμανική Σχολή κλπ.).

Τελειώνοντας, θάθέλα να παρατηρήσω και πάλι ότι τα προβλήματα της διαμόρφωσης της σύγχρονης πόλης των 'Αθηνών - φυσικά και των λόφων που την αποτελούν - είναι καθαρά πολεοδομικά και αισθητικά ζητήματα, που κατά ένα μόνο ποσοστό, πολλές φορές μικρό, έχουν σχέση με τα μνημεία του παρελθόντος, άφου θήγουν το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο συν-τίθενται και αυτά.

Το γεγονός αυτό, που αποτελεί μία πραγμα-τικά δυσβάστακτη κληρονομιά, έξ αίτιος της μοναδικής αξίας των μνημείων μας, πρέπει να μός κάνει ακόμα περισσότερο προσεκτικούς στη λύση των εξαιρετικά δυσκόλων προβλημάτων που προκύπτουν, αν μάλιστα ληφθί υπ' όψη η ιδιομορφία και η ευαισθησία του ελληνικού τοπίου που δεν άνέχεται εύκολα έργα μεγάλης κλίμακος.

Δεν επιτρέπεται όμως ό σεβασμός μας προς την αρχαιότητα να μός έμβλυνι το αισθητικό και το όρθολογιστικό μας αισθητήριο για τις απαιτήσεις της σύγχρονης ζωής, όσο ταπεινές και άσημαντες και αν μός φαίνονται - σέ σημεία που να ξεχνάμε τα ελληνικά και το μέτρο, ό-πως συμβαίνει με σεβαστό συνεργάτη, είδικον περί τα τοιαύτα, της « Νέας Έστίας ».

ΧΑΡ. Α. ΣΦΑΕΛΑΟΣ

Κυρίως όμως είναι έδω « ενόπιος ένωπίω » σαρκομένη έλη ή άγωνία του αιώνα μας, έλη ή έναγωνία αναζήτησης.

Δημιουργική πνοή, τεράστιος μόχθος, άθθονα μέσα χρειάστηκαν για να τελεσθί το μεγάλο αυτό γεγονός στο περιβάλλον που του άρμοζε. Οι κή-ποι του Μουσείου Rodin, με τη συμβολή είδικών άρχιτεκτόνων και « paysagistes », κάτω από το άγρυπνο μάτι της θαυμαστής κ. C. Goldscheider που διευθύνει το Μουσείο Rodin και που έπω-μίσθηκε την εύθνη της όργανώσεως της έκθέ-σεως, διαμορφώθηκαν έμπνευσμένα και με τόλημη για να δημιουργηθί έτσι ένα ιδεώδες γενικό περιβάλλον. Αλλά και το σημαντικό αισθητικό πρόβλημα της σχέσεως ενός γλυπτικού έργου με τον περιγύρο του « τίθεται » και αντιμετωπίζεται εντυχιμένα και τα έργα προβάλλονται μ' όση δυνατή άξιολόγηση.

Τό δράμα πλουτίζεται με άληθινή μαγεία με την τεράστια ποικιλία της « ματιέρας » των έργων. Έκτός από τα ύλικά της παραδόσεως : το μέγαρο, την πέτρα, τον χαλκό, το ξύλο, τον πηλό, βλέπεις έργα από διάφανη πλαστική ύλη, έργα από σφυρήλατο σίδηρο, από βέργες χαλκού, από μπετόν, έργα από τους πιο τολμηρούς, τους πιο άπίθανους, για Άλλη εποχή, συνδυασμούς ύλικών. Η άδύσητη δημιουργική φαντασία και η άπόλυτη έλευθέρια και τόλημη στα σχήματα, που χαρακτηρίζει την πρωτοπορευτική γλυπτική της εποχής μας, έδημιούργησαν ένα ευρύ πνεύμα έφευρετικότητας και την ανάγκη της αναζήτησης νέων ύλικών. Τό τέρμα του καινούριου αυτού δρόμου δεν φαίνεται να είναι κάπου κοντά.

Οι 'Αμερικανοί γλύπτες μπορεί να είπωθί πως είναι οι πιο τολμηροί απ' όλους σε « φόρμες » και « ύλικά ». Υπάρχει ίσως η εξήγηση. Δέν τους βαρύνει αυτούς καμμία παράδοση. Είναι έδω ό Calder με τις κινούμενες συνθέσεις του, τα γνωστά του « Mobiles ». Είναι ό Gabo με μιά λεπτότατη γραμμική κατασκευή μέσα στο χώρο, με βασικό ύλικό το νάιλον - διάφανη και σχεδόν άύλη. Ό Roszak και ό Ferber με τους πρωτότυπους και σχεδόν άνοστατικούς συν-δυασμούς τους από διάφορα μέταλλα.

Πλούσια ή παρουσία της « Γαλλικής Σχολής », άρχιλιάζει όλες τις τάσεις : από τις άψογες

Μπέλλας Ραφτοπούλου : « Συνθέσι σε πέτρα »

ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ PONTEN

κ. ΦΡΟΣΩΣ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ - ΜΕΝΕΓΑΚΗ

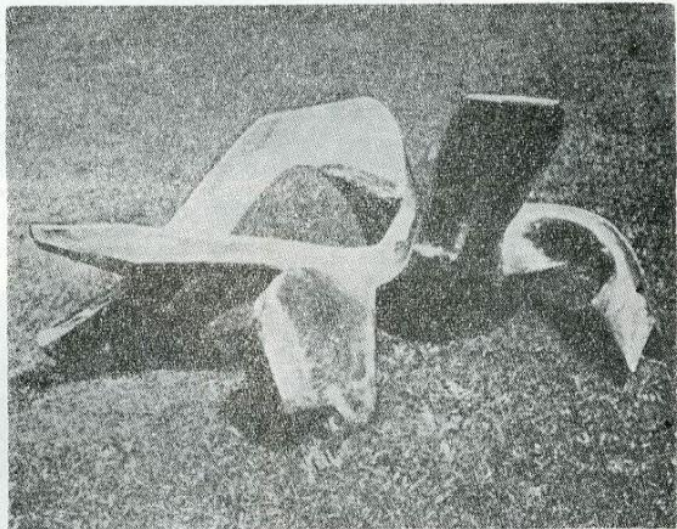
και αριστουργηματικές προτομές του M. Gimond, του καθηγητού μου, που έμεινε πιστός στην κλασική παράδοση, μέχρι τα άφηρημένα σχήματα του Arp και του Brancusi και τις τολμηρές και απόκοσμες φιγούρες του Zadkine και της Richier. Παρών και ο Πικασσό, ο πολυς ζωγράφος Πικασσό.

Η Άγγλία μετέχει με τους Moore, Chadwick (έφετεινό βραβείο της « Biennale » της Βενετίας), την Hepworth και άλλους τέσσερις σημαίνοντες γλύπτες.

Οι δώδεκα Ιταλοί γλύπτες, με επί κεφαλής τους Mascherini, Marini, Fazzini και Lardera δίνουν ένα επιβλητικό παρόν στην έκθεση. Οι Αυστριακοί Wotruba και Leinfellner προκαλούν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Μαζί μ' όλους αυτούς, οι Γερμανοί, οι Βέλγοι, οι Γιουγκοσλάβοι, οι Σουηδοί, οι Πολωνοί, οι Έλβετοι, οι Ολλανδοί και οι άλλοι εκπρόσωποι των εθνών που μετέχουν, συνθέτουν άξια την διεθνή αυτή σύνοδο των έργων της σμίλης στο χώρο που πλανάται η σκιά του μεγάλου Rodin.

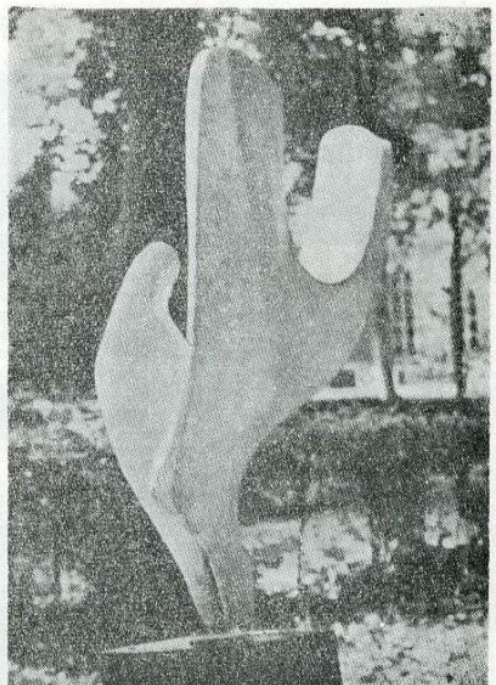
Την χώρα μας εκπροσωπούν πέντε γλύπτες : Ο Άνδρέου, ο Κουλεντιανός, η Μπέλλα Ραφτοπούλου, ο Παπαχρηστόπουλος και η υποφαινόμενη. Και οι τέσσερις είναι γνωστοί στο Παρίσι όπου είναι από χρόνια εγκατεστημένοι και παίρνουν μέρος στα καθιερωμένα Salons του Παρισιού.

Τα έργα μας έχουν εκτεθεί λαμπρά και αν κρίνει κανείς, όχι μόνο από τις αντιδράσεις του κοινού, αλλά και απ' ό,τι έγραψε ο γαλλικός και διεθνής Τύπος, ή συμμετοχή της Ελλάδος, είτε ένημερη στα σύγχρονα ρεύματα, είτε μη αποξενωμένη απόλυτα από την παράδοση, όπως οπωσδήποτε ζωντανή, εκίνησε το ενδιαφέρον και σημείωσε επιτυχία. Θα ήταν βέβαια ευτύχημα αν υπήρχε ή δυνατότης και άλλοι Έλληνες συνάδελφοι από τους τόσους διαλεχτούς του τόπου μας να επλούτιζαν με την παρουσία τους περισσότερο την επιτυχημένη αυτή Έλληνική συμμετοχή.

Κ. Άνδρέου : « Το πληγωμένο πουλί », Ώρειχάλκος 1,40 μ.

Φρ. Εύθυμιάδη - Μενεγάκη : « Πουλί ». Γύψος 1 μ.

Κ. Κουλεντιανού : « Κύβηρα ». Σίδηρο 0,70 μ.

